

# Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31.01.1969, sp. zn. 2 Cz 1/69, ECLI:CZ:NS:1969:2.CZ.1.1969.1

**Číslo:** 76/1969

**Právní věta:** Pro rozhodnutí, jímž se zcela ruší a odstraňuje rozhodnutí o zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům, (§ 190 o. s. ř.) není třeba splnění podmínek obnovy řízení. Toto rozhodnutí, jímž se zrušuje původní nesprávné rozhodnutí, má zpětnou účinnost v tom směru, že se po jeho právní moci hledí na osobu, jež byla dříve zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo omezena ve způsobilosti k právním úkonům, jako by nikdy nebyla zbavena způsobilosti k právním úkonům. Ustanovení § 190 o. s. ř. je použitelné i tehdy, jestliže byl někdo dříve zbaven způsobilosti k právním úkonům, ač byly splněny podmínky jen pro jeho omezení ve způsobilosti k právním úkonům. Dojde-li v takovém případě k zrušení původního rozhodnutí o zbavení způsobilosti k právním úkonům, je třeba současně vyslovit omezení způsobilosti k právním úkonům; výrok o omezení způsobilosti k právním úkonům je ovšem účinný ke dni, k němuž byla dotčená osoba (nesprávně) zcela zbavena způsobilosti k právním úkonům.

**Soud:** Nejvyšší soud ČSSR

**Datum rozhodnutí:** 31.01.1969

**Spisová značka:** 2 Cz 1/69

**Číslo rozhodnutí:** 76

**Číslo sešitu:** 9

**Typ rozhodnutí:** Rozhodnutí

**Hesla:** Omezení způsobilosti k právním úkonům, Řízení před soudem, Způsobilost k právním úkonům

**Předpisy:** 99/1963 Sb. § 190 40/1964 Sb. § 10

**Druh:** Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

**Sbírkový text rozhodnutí:**

Č. 76

Pro rozhodnutí, jímž se zcela ruší a odstraňuje rozhodnutí o zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům podle § 190 o. s. ř., není třeba splnění podmínek obnovy řízení. Toto rozhodnutí, jímž se zrušuje původní nesprávné rozhodnutí, má zpětnou účinnost v tom směru, že se po jeho právní moci hledí na osobu, jež byla dříve zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo omezena ve způsobilosti k právním úkonům, jako by nikdy nebyla zbavena způsobilosti k právním úkonům, popř. omezena ve způsobilosti k právním úkonům.

Ustanovení § 190 o. s. ř. je použitelné i tehdy, jestliže byl někdo dříve zbaven způsobilosti k právním

úkonům, ač byly splněny podmínky jen pro jeho omezení ve způsobilosti k právním úkonům. Dojde-li v takovém případě k zrušení původního rozhodnutí o zbavení způsobilosti k právním úkonům, je třeba současně vyslovit omezení způsobilosti k právním úkonům; výrok o omezení způsobilosti k právním úkonům je ovšem účinný ke dni, k němuž byla dotčená osoba (nesprávně) zcela zbavena způsobilosti k právním úkonům.

(Rozhodnutí Nejvyššího soudu z 31. 1. 1969, [2 Cz 1/69.](#))

Obvodní prokurátor pro Prahu 10 podal dne 29. 11. 1962 návrh, aby M. Š. byla částečně zbavena svéprávnosti, protože posílá různým orgánům zmatená podání a podle sdělení OÚNZ v P. 10 trpí už po dobu 11 let duševní poruchou.

Obvodní soud pro Prahu 10 vyslovil usnesením z 8. 10. 1963, že zbavuje M. Š. úplně svéprávnosti, a to na základě posudku znalců z oboru psychiatrie, podle něhož jmenovaná trpí plíživou paranoidní psychózou s bludy pronásledování a ukřivdění a s chorobným jednáním sudičsko-kverulatořním. Městský soud v Praze nevyhověl stížnosti M. Š. a usnesením z 21. 11. 1963 potvrdil usnesení soudu prvního stupně.

Dne 4. 5. 1967 navrhla M. Š. zrušení zbavení svéprávnosti s odůvodněním, že se cítí duševně zdravou a považuje se za schopnou, aby sama vyřizovala své záležitosti.

Obvodní soud pro Prahu 10 zamítl návrh M. Š. rozsudkem ze 7. 2. 1968; zároveň vyslovil, že M. Š. nepřísluší po dobu 3 let podávat návrhy na vrácení způsobilosti k právním úkonům. Ze znaleckého posudku znalců z oboru psychiatrie zjistil totiž, že M. Š. trpí i nadále duševní chorobou (paranoidní schizofrenií se sudičsko-kverulatořními postoji s perzekučními bludy); i z osobního výsledku navrhovatelky došel soud k přesvědčení, že u ní trvají perzekuční bludy.

Nejvyšší soud rozhodl ke stížnosti pro porušení zákona podané generálním prokurátorem, že byl rozsudkem soudu prvního stupně porušen zákon a zrušil jej.

Z odůvodnění:

Podle § 10 odst. 3 o. z. změny nebo zruší soud zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům, změnil-li se nebo odpadnou-li důvody, které k němu vedly. To znamená, že k novému rozhodnutí, jímž by bylo změněno nebo zrušené zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům, může dojít jen tehdy, jestliže se změnil podmínky, které odůvodňovaly původní rozhodnutí. Tímto novým rozhodnutím při změněných podmínkách se neruší původní rozhodnutí, ale mění se nebo ruší zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům, a to s účinky ode dne nového rozhodnutí.

Otázku nového rozhodnutí v řízení o zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům upravuje však i ustanovení § 190 o. s. ř. Podle tohoto ustanovení soud zruší vydaný rozsudek, jestliže se později ukáže, že pro zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům nebyly podmínky. Pro takové nové rozhodnutí, jímž se zcela ruší a odstraňuje původní rozhodnutí, není tedy třeba splnění podmínek obnovy řízení (ani pokud jde o lhůty, ani pokud jde o jiné náležitosti) a může k němu dojít i bez návrhu. Tato úprava je zřejmě motivována zvláštní povahou tohoto řízení a závažnými důsledky, které má rozhodnutí o zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům pro občana. Účelem tohoto ustanovení je co nejrychleji napravit křivdu, která se někomu stala v jeho základních právech soudním rozhodnutím v rozporu s materiální pravdou.

Toto ustanovení se týká – podle svého doslovu – nepochybně případů, kdy někdo byl zbaven způsobilosti k právním úkonům, popř. kdy někomu byla omezena způsobilost k právním úkonům, ačkoli nebyly dány podmínky k takovému opatření. Rozhodnutí podle § 190 o. s. ř., jímž se původní –

nesprávné – rozhodnutí zrušuje, má proto zpětnou účinnost v tom směru, že po právní moci rozsudku podle § 190 o. s. ř. je třeba na takovou osobu pohlížet, jako by způsobilosti k právním úkonům nebyla nikdy zbavena, popř. v ní omezena.

Ovšem dosah ustanovení § 190 o. s. ř. je širší. ustanovení § 186 až 191 o. s. ř., jež pojednávají o řízení o způsobilosti k právním úkonům, se netýkají pouze zbavení či omezení této způsobilosti, ale také jejího plného či částečného vrácení ( § 186 odst. 1 o. s. ř.). Protože tento úsek občanského soudního řádu neobsahuje speciální ustanovení, které by pojednávalo jen o vrácení (plném či částečném) způsobilosti k právním úkonům, je třeba všech ustanovení ( § 186 až 191 o. s. ř.) použít i při vrácení způsobilosti k právním úkonům, jestliže se podle svého výslovného znění netýkají jen toho či onoho institutu.

Z toho plyne, že ustanovení § 190 o. s. ř. (jak již napovídá jeho účel) je třeba použít i na případy, kdy někdo byl dříve zcela zbaven způsobilosti k právním úkonům, ačkoli byly dány podmínky jen pro její omezení. Jestliže pak dojde podle § 190 o. s. ř. k zrušení někdejšího úplného zbavení způsobilosti k právním úkonům (se zpětnou účinností), je samozřejmé, že je třeba současně vyslovit omezení způsobilosti k právním úkonům. Tento druhý výrok (o omezení způsobilosti k právním úkonům) je nutně účinný ke dni, kdy byla dotčena osoba (nesprávně) zcela zbavena způsobilosti k právním úkonům, protože by pojmově nebylo možné, aby v mezidobí byla formálně zcela způsobilá k právním úkonům; nový výrok jen nahrazuje nesprávný původní výrok, který se ruší.

V této věci vycházel soud prvního stupně jen z ustanovení § 10 odst. 3 o. z. I když je nutno brát v úvahu, že použití § 190 o. s. ř. bude spíše výjimečné, poněvadž má tutéž funkci jako mimořádný opravný prostředek, přesto v daném případě z výsledků tohoto řízení i vzhledem k obsahu řízení, které předcházelo rozhodnutí z 8. 10. 1963 o úplném zbavení svéprávnosti, vznikly odůvodněné pochybnosti, zda byly tehdy splněny podmínky k takovému opatření; tyto pochybnosti měly vést soud k posouzení věci i z hlediska § 190 o. s. ř.

Určení rozsahu omezení způsobilosti k právním úkonům ve smyslu § 10 o. z. (stejně jako tomu bylo u rozhodnutí o zbavení svéprávnosti ve smyslu § 15 o. z. z roku 1950) je řešením právní otázky, které přísluší soudu. Pro tento závěr soudu je sice posudek znalců z oboru psychiatrie nejdůležitějším, avšak nikoli jediným podkladem, a nenahrazuje nedostatek ostatních skutkových zjištění; podléhá jako každý jiný důkaz hodnocení soudu, který se od něho může odchýlit.

Již v původním řízení uváděla M. Š., že je zaměstnána, že řádně pracuje v řádném pracovním poměru a že v zaměstnání proti ní nejsou žádné stížnosti; byl jí také zřejmě bez omezení vyplácen její plat. Toto její tvrzení zůstalo však bez povšimnutí a bez prověření. Nyní je již důchodkyní a pobírá důchod; soud ani nezkoumal, komu je tento důchod vyplácen a jak s ním M. Š. hospodář. Ve výsledcích dosud provedeného dokazování není tudíž podklad pro závěr, že se duševní choroba projevovala a projevuje u M. Š. tak intenzivně a všestranně, aby byly dány podmínky pro úplné zbavení způsobilosti k právním úkonům.

Za tohoto stavu bylo úkolem soudu prvního stupně, aby vyžádal od obvodního národního výrobu podrobnou zprávu (z hlediska § 190 o. s. ř. též ve vztahu k minulé době, jmenovitě k době dřívějšího rozhodování o zbavení M. Š. svéprávnosti) o poměrech M. Š. významných pro posouzení věci, zejména však o tom, zda má nějaký majetek, jak hospodář se svým důchodem, jak se projevuje v soužití se svým nejbližším okolím a s příslušníky své rodiny a zda sama obstarává právní úkony běžného života, a aby provedl svědecké důkazy o tom, zda se známky duševní choroby projevují i mimo oblast bludných představ jmenované, hlavně mimo styk s úřady a orgány, kde se jeví úchytky při jejím druhu choroby zvláště výrazně. Teprve po takovém doplnění a případném doplnění znaleckého posudku (event. jinými znalci) by soud získal předpoklady pro závěr, zda jsou dány podmínky pro použití § 190 o. s. ř. ve shora naznačeném směru.

Pokud soud prvního stupně takto nepostupoval, porušil svým rozhodnutím zákon v ustanoveních § 6, 120, 132, 190 o. s. ř.